

Nr 46.

Ankom till riksdagens kansli den 6 maj 1927 kl. 1 e. m.

Bevillningsutskottets memorial, med föranledande av kamrarnas återremiss av utskottets betänkande nr 17 i anledning av väckta motioner om förbud mot utminuteri av rusdrycker till den, som icke fyllt 25 år.

(2:a avd.)

I betänkande nr 17 i anledning av två likalydande motioner den ena nr 113 i första kammaren av herr Bårg m. fl. och den andra nr 160 i andra kammaren av herr Bengtsson i Norup m. fl., i vilka föreslagits, att riksdagen måtte besluta sådan ändring av 34 § i förordningen den 14 juni 1917 angående försäljning av rusdrycker, att rusdrycker icke finge utminuteri till den, som icke fyllt 25 år, hemställde bevillningsutskottet, att riksdagen måtte för sin del antaga följande förslag till

Förordning om ändrad lydelse av 34 § i förordningen den 14 juni 1917 (nr 340) angående försäljning av rusdrycker.

Härigenom förordnas, att 34 § i förordningen den 14 juni 1917 angående försäljning av rusdrycker skall i nedan angiven del erhålla följande ändrade lydelse:

34 §.

Rusdrycker må icke utminuteri till

- 1) den, som icke fyllt 25 år;
- 2) den — — — efter förd klagan upphävt.

Denna förordning träder i kraft den 1 juli 1927; dock att den, som nämnda dag icke fyllt 25 år men innehar motbok, må utan hinder av förordningen behålla densamma.

Enligt utskottet tillhandakomna utdrag av protokoll från kamrarnas sammanträden den 9 sistlidna mars hava kamrarna återförvisat nämnda betänkande till utskottet.

Av kamrarnas i tryck tillgängliga protokoll för nämnda sammanträden framgår, att skälet till återremissen varit, att ett bifall till utskottets hemställan skulle medföra att åldersgränsen för person, som användes

Bihang till riksdagens protokoll 1927. 7 saml. 27 häft. (Nr 46—47.)

Utskottet.
Kamrarna.

såsom ombud att avhämta rusdrycker, höjdes till 25 år samt att konsekvenserna härav borde övervägas, innan kamrarna toge slutlig ståndpunkt till frågan.

Kontrollstyrelsen.

Utskottet har sedermera utverkat Kungl. Maj:ts befallning till kontrollstyrelsen att till utskottet avgiva förnyat yttrande över motionerna och därvid *dels* lämna upplysning, huruvida och i vilken utsträckning systembolag, som på grund av oktrojbestämmelser icke äga utminutera rusdrycker till person under 25 år, för behörighet att såsom ombud avhämta rusdrycker tillämpat sistnämnda åldersgräns *dels ock* angiva kontrollstyrelsens ställning till frågan om införande av skilda åldersgränser för rätt att vid utminutering inköpa rusdrycker och för behörighet att såsom ombud för annan avhämta sådana drycker. Med anledning härav har kontrollstyrelsen den 19 april 1927 avgivit yttrande, vilket intagits såsom bilaga till detta memorial.

Utskottets yttrande.

Enligt 45 § 2 mom. rusdrycksförsäljningsförordningen må såsom ombud att avhämta rusdrycker å utminuteringsställe ej användas person, till vilken veterligen, enligt vad i 34 § nämnda förordning stadgas, rusdrycker ej må utminuteras. Därest sistnämnda författningsrum lämnas oförändrat, skulle därför en höjning av åldersgränsen för inköp av rusdrycker vid utminutering medföra en motsvarande höjning av åldern för behörighet att såsom ombud för annan avhämta sådana drycker.

Såsom skäl för att sammanknyta behörigheten att såsom ombud avhämta rusdrycker med rätten att vid utminutering inköpa sådana drycker anförde nykterhetskommittén i sitt år 1914 avgivna betänkande (del V sid. 231), att på grund av den frestelse, som innehavande av rusdrycker kunde innebära för den, som avstängts från inköp av rusdrycker, det syntes önskvärt, att sådana personer icke finge användas såsom ombud för inköp.

Av vad kontrollstyrelsen i sitt den 19 april 1927 avgivna yttrande anført framgår, att flertalet systembolag, som på grund av oktrojbestämmelser icke äga utminutera rusdrycker till person under 25 år, såsom ombud godkänt även personer, vilka fyllt 21 men icke 25 år. De systembolag, som icke varit bundna av andra föreskrifter rörande åldern än de i rusdrycksförsäljningsförordningen lämnade, hava säkerligen i regel såsom ombud godtagit personer under 25 år, även om dessa icke själva varit innehavare av motbok. Vid den praktiska tillämpningen av rusdrycksförsäljningsförordningens bestämmelser har sålunda sambandet mellan åldern för behörighet att inköpa rusdrycker och att vara ombud icke helt upprätthållits, och enligt utskottets mening föreligger icke något nödvändigt samband i detta hänseende. Medan den föreslagna höjningen av åldern för inköp icke innebär någon större förändring i redan bestående förhållanden, skulle en motsvarande höjning av minimiåldern för behörighet att vara ombud

medföra avsevärda rubbningar. Då något större behov av en dylik höjning av ombudsåldern icke påvisats samt höjningen sannolikt komme att i många fall medföra olägenheter, har utskottet ansett nu gällande minimiålder för behörighet att såsom ombud inköpa rusdrycker böra bibehållas.

Under åberopande av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att riksdagen måtte för sin del antaga följande förslag till

Förordning om ändrad lydelse av 34 § och 45 § 2 mom. i förordningen den 14 juni 1917 (nr 340) angående försäljning av rusdrycker.

Härigenom förordnas, att 34 § och 45 § 2 mom. i förordningen den 14 juni 1917 angående försäljning av rusdrycker skola i nedan angivna delar erhålla följande ändrade lydelse:

34 §.

Rusdrycker må icke utminuteras till

- 1) den, som icke fyllt 25 år;
- 2) den — — — efter förd klagan upphävt.

45 §.

2) Avhämtning — — — motbok uppvisas. Avhämtas dryckerna genom ombud, må såsom sådant ej begagnas person, till vilken veterligen, enligt vad i 34 § under 2)—9) stadgas, rusdrycker ej må utminuteras, ej heller person, som icke fyllt 21 år.

Denna förordning träder i kraft den 1 juli 1927; dock att den, som nämnda dag icke fyllt 25 år men innehar motbok, må utan hinder av förordningen behålla densamma.

Stockholm den 6 maj 1927.

På bevillningsutskottets vägnar:

JOH. NILSSON.

Närvarande: herrar Johan Nilsson i Kristianstad, Wohlin, Bürg, Boman, Björnsson, friherre Beck-Friis, Schlyter, Jönsson i Boa, Johansson i Arkösund, Bengtsson i Kullen, Olsson i Golvvasta, Björklund, Wahlmark, Johansson i Hornsberg, Israel Holmgren, Olsson i Gävle, Ericson i Boxholm, Ljunggren, Andersson i Katrineholm och Fjellman.

Reservationer:

1) av herrar *Johan Nilsson* i Kristianstad, *Wohlin*, *Boman*, friherre *Beck-Friis*, *Jönsson* i Boa, *Bengtsson* i Kullen och *Fjellman*, vilka yrkat avslag å de väckta motionerna; samt

2) av herr *Schlyter* mot utskottets motivering.

Till Riksdagens bevillningsutskott.

Genom remiss den 22 mars 1927 har Kungl. Maj:t anbefallt kontrollstyrelsen att till riksdagens bevillningsutskott inkomma med ett av utskottet begärt yttrande över vissa frågor, som stå i samband med kamrarnas återremiss av utskottets betänkande nr 17 i anledning av väckta motioner om förbud mot utminuterung av rusdrycker till den, som icke fyllt 25 år.

Enligt utskottets skrivelse, som är bilagd remissen, har utskottet ansett erforderligt att *dels* erhålla upplysning, huruvida och i vilken utsträckning systembolag, som på grund av oktrojbestämmelser icke äga utminutera rusdrycker till person under 25 år, för behörighet att såsom ombud avhämta rusdrycker tillämpat sistnämnda åldersgräns, *dels ock* vinna kännedom om kontrollstyrelsens ställning till frågan om skilda åldersgränser för rätt att vid utminuterung inköpa rusdrycker och för behörighet att såsom ombud för annan avhämta sådana drycker.

I anledning härav får kontrollstyrelsen anföra följande.

Kontrollstyrelsen har till de bolag, som enligt hos styrelsen befintliga uppgifter på grund av oktrojbestämmelser icke äga utminutera rusdrycker till person under 25 år, riktat en förfrågan, huruvida de för behörighet att såsom ombud avhämta rusdrycker tillämpat nämnda åldersgräns. Av de inkomna svaren å sagda förfrågan framgår, att olika praxis råder. Fyra bolag, nämligen bolagen i Västervik, Vimmerby, Kristinehamn och Arboga hava meddelat, att de endast godtaga ombud, som fyllt 25 år; bolaget i Filipstad godtager sedan år 1925 såsom ombud endast personer, som fyllt 25

är, och i regel inga andra än de, som äro innehavare av motbok med bolaget; bolagen i Askersund och Söderhamn godtaga såsom ombud endast motboks-innehavare och i följd härav endast personer, som fyllt 25 år. Bolagen i Norrtälje, Vadstena, Jönköping, Oskarshamn, Ängelholm, Hässleholm, Kungälv, Trollhättan, Amål, Gävle, Sundsvall, Umeå och Piteå (13 bolag) hava meddelat, att de i allmänhet medgiva personer, som fyllt 21 år, att uppträda såsom ombud. Bolaget i Torshälla uppgiver, att bolaget efter särskild framställning låtit bekanta och välkända personer såsom ombud använda tjänarinnan eller barn i familjen. Bolaget i Falköping tillämnar i regel uppnådd 25-års ålder som villkor för att någon må avhämta rusdrycker, men godtager i vissa fall efter särskild prövning även ombud mellan 21 och 25 år, t. ex. då en dräng varit ombud för sin husbonde, ett biträde för sin principal eller dylikt. Bolaget i Karlstad tillämnar som regel 21-års åldern som åldersgräns för ombud, men har på framställning av nykterhetsnämnden i Ekshärads socken beslutat, att ombud för inköpsberättigad från sagda socken skall hava fyllt 25 år. Bolaget i Lindesberg tillåter kända personer, som fyllt 21 år, att vara ombud för högst en motboks innehavare. Bolaget i Sala godkänner »på få undantag när» såsom ombud endast motboks innehavare, på grund varav ombudet skall hava fyllt 25 år. Bolaget i Falun tillåter i regel endast motboksägare att vara ombud, på grund varav endast undantagsvis personer under 25 år äga rätt till dylikt ombudsskap. Bolaget i Hedemora har efter särskild prövning ansett sig oförhindrat att medgiva ombud, som är barn till eller i tjänst underlydande motboks innehavare, rätt att uttaga spritdrycker å dennes motbok, ehuru ombudet icke uppnått 25 års ålder.

Vad därefter beträffar frågan om införande av skilda åldersgränser för rätt att vid utminuterung inköpa rusdrycker och för behörighet att såsom ombud för annan avhämta sådana drycker, vill kontrollstyrelsen erinra därom, att ombudsförfarandet varit ett av de förhållanden vid tillämpningen av rusdrycksförsäljningsförrordningen, som visat sig vara svårast att komma till rätta med. Redan strax efter det förrordningen började tillämpas, framställdes från olika delar av landet klagomål däröver, att ombudsförfarandet föranledde missförhållanden, såsom langning till personer, som på grund av missbruk avstängts från inköpsrätt, och till yngre personer, som icke ägde inköpa rusdrycker. Det synes inom de kretsar i landet, där erfarenhet finnes om nykterhetsförhållandena, råda en utbredd mening därom, att spritmissbruket bland ungdomen i väsentlig grad beror på missbruk av ombudsförfarandet, och det göres ej sällan gällande, att unga personer, som uppträda såsom ombud, för egen räkning inköpa spritdrycker på andras motböcker.

Kontrollstyrelsen har genom särskilda föreskrifter sökt reglera ombudsförfarandet i syfte att förekomma de därmed förbundna olägenheterna. Jämväl har från systembolagens sida under de senare åren däråt ägnats en ingående uppmärksamhet. Även om förhållandena numera kunna anses hava blivit bättre, äro de dock långt ifrån tillfredsställande. Den rätt att genom ombud verkställa inköp av rusdrycker, som gällande förrordning medgiver, innefattar alltså en av de punkter i förrordningen, som är svårast att övervaka och som föranleder de mot försäljningssystemets grundtankar mest flagranta överträdelserna.

Ur de synpunkter, kontrollstyrelsen ovan anført, har styrelsen ansett det vara naturligt, att åldersgränsen för rätt att inköpa rusdrycker sammanfaller med åldersgränsen för rätt att uppträda såsom ombud för köpare. Härvid har kontrollstyrelsen ingalunda förbisett, att fall komma att inträffa, då en

föreskrift om uppnådd 25-års ålder såsom villkor för ombudsskap kan te sig olämplig, t. ex. då en motboksinnnehavare måste anlita ombud och såsom sådant använder person, vilken tillhör hans familj eller är anställd i hans tjänst. Med varje restriktiv bestämmelse av generell natur torde det emellertid under dess tillämpning uppkomma enstaka fall, vars hårdhet gärna erkännes även av den, som anser bestämmelsen ur principiella och praktiska synpunkter lämplig och riktig. Styrelsen tillåter sig sålunda erinra därom, att styrelsen i sitt den 18 februari 1927 dagtecknade utlåtande till utskottet angav, att i enstaka fall bestämmelse om 25-års ålder såsom undre gräns för rätt att inköpa rusdrycker kunde te sig obillig, utan att detta föranledde styrelsen att ställa sig avvisande till genomförande av bestämmelsen ifråga.

Emellertid kan det icke anses föreligga ett absolut oupplösligt samband mellan åldersgränsen för rätt att vid utminuterung inköpa rusdrycker och för behörighet att såsom ombud för annan avhämta sådana drycker. Såsom framgår av den lämnade redogörelsen tillämpas vid en del bolag olika åldersgränser för inköpsrätt och ombudsbehörighet. Därest det skulle anses, att under nuvarande förhållanden det ur vissa synpunkter skulle vara lämpligare att allenast höja åldersgränsen för inköpsrätten och bibehålla nu gällande regler för ombudsskap, kan detta äga rum genom en ändring av 45 § 2 mom. av rusdrycksförsäljningsförordningen, vilken då skulle komma att erhålla följande lydelse:

2. Avhämtning — — — motbok uppvisas. Avhämtas dryckerna genom ombud, må som sådant ej begagnas person, till vilken veterligen, enligt vad i 34 § (under 2)—9) förmåles, rusdrycker ej må utminuterar, ej heller den, som icke fyllt 21 år.

Vid behandlingen av detta ärende har byråchefen Thulin deltagit såsom föredragande.

Stockholm den 19 april 1927.

C. E. SVENSSON.

Jenny Fredholm.